

ZEEUWSE DUINEN IN DE KNEL: BEHOUD MET BELEID!

Jolein Meijers

Op 17 juni j.l. werd door de Werkgroep Midden-Zeeland een symposium gehouden onder de title 'Zeeuwse duinen in de knel: behoud met beleid!' Van de zes voordrachten, die het ochtendprogramma vormden, volgt hieronder een kort verslag.

In haar openingswoord noemde gedeputeerde mw. G. de Vries-Hommes de duinen beeldbepalend voor het Zeeuwse landschap: 'Zonder duinen geen Zeeland'. Zij gaf aan dat met de vestiging van mensen in het gebied de economische benutting van de duinen een aanvang had genomen wat heeft geresulteerd in de grootste bedreigingen waaraan de duinen heden ten dage blootstaan: recreatie, woningbouw, waterwinning en wegruiming. Met name bij de naar verwachting toenemende recreatiedruk plaatste zij grote vraagtekens, omdat uit onderzoek is gebleken dat recreanten Zeeland voornamelijk waarderen vanwege het strand, de duinen, de wijdsheid, de rust en de authenticiteit van het landschap. Onder het motto 'Je slacht de kip met de gouden eieren toch niet' noemde zij het duinbehoud ook uit economische motieven van groot belang.

Zij constateerde tevens dat tegenwoordig bij menselijk ingrijpen in toenemende mate rekening wordt gehouden met natuurlijke ontwikkelingen. Als voorbeelden noemde zij enkele natuurbouwprojecten (m.n. op het voormalig werkeiland Neeltje Jans); zij onderstreepte daarbij de intentie van de provincie dergelijke projecten financieel te ondersteunen. Een goede zaak zou naar haar mening het toepassen van de Natuurbeschermingswet op de Oosterschelde en de Voordelta zijn, waardoor met de Kop van Schouwen en de Manteling van Walcheren één samenhangend natuurgebied kan worden gevormd.

Ook strand en zee

Vervolgens vroeg drs. A.A.M. van Haperen (N.M.F. Zeeland) aandacht voor de natuurwetenschappelijke aspecten van de duinen. Hij noemde de duinen 'de ruggegraat van de ecologische hoofdstructuur van West-Nederland', waarin een aantal soorten zich heeft teruggetrokken die elders zijn verdwenen (o.a. Roodborsttapuit en Gekraagde Roodstaart). Via de in Zeeland nog relatief gave binnenduinrand kan het areaal van dergelijke soorten in de toekomst nog uitbreiden naar natuurbouwprojecten in de polder. Ecologisch waardevolle gebieden in de

polder dienen daarom aan te sluiten aan de duinen.

Als eerste probleem noemde Van Haperen de verstoring en versnippering ten gevolge van recreatie. Dit vraagt om een betere geleiding van bezoek, maar geen absolute uitsluiting: 'Liever een aantal hoofdroutes zonder kortsluitingen dan een ongedifferentieerde padstructuur dat over een heel gebied is uitgesmeerd'. Als tweede punt wees hij op de verdroging als gevolg van waterwinning, ontwatering van het polderland, kustafslag en bebosning (met naalddhout). De aandacht voor een verhoging van het grondwaterpeil moet daarbij niet alleen worden gericht op herstel van oude duinvalleien maar ook op het ontstaan dan wel ontwikkelen van nieuwe. Ook het probleem van veroudering en verzuivering van de duinen is ten dele het gevolg van het dalen van de grondwaterstand. Ook speelt hierbij het wegvallen van begrazing een rol, alsmede het wegvallen van verjonging door verstuing. Als oplossingen hiervoor noemde hij extensieve begrazing en, daar waar mogelijk, het toelaten van verstuing.

Tot slot poneerde hij de stelling dat bij duinbeheer ook strand en zee betrokken dienen te worden. Op die plekken, waar

op dit moment op het strand duinen ontstaan, moeten nu al richtlijnen worden uitgezet voor het duinbeheer in de toekomst.

Lokale overheid

Burgemeester drs. W.J. Plomp (gemeente Valkenisse) ging in op de rol van de lokale overheid in de problematiek natuur - recreatie. Wanneer een gemeente moet kiezen tussen natuur en recreatie, zal ze waarschijnlijk kiezen voor recreatie omdat dit immers werkgelegenheid met zich meebrengt. Dit geldt zeker voor een provincie als Zeeland, die op het gebied van (andere) werkgelegenheid geen hoge ogen gooit. Plomp vroeg zich echter af of er geen keuze voor beide, dus zowel natuur als recreatie, mogelijk is. In de op handen zijnde ruilverkaveling op Walcheren ziet hij kansen voor landschapszoning: door ruime bospercelen aan te leggen waar de recreatiedruk het grootst is kunnen de bestaande natuurgebieden worden ontlast.

Daarnaast zou het zijns inziens mogelijk moeten worden om akkerbouwgebied aan de binnenduinrand aan te wijzen als 'Relatienota-achtig gebied'. In het kader van een integratie van natuur, landbouw en recreatie zou daar, uiteraard in goed overleg met de boeren, in plaats van akkerbouw extensieve veehouderij (met beheersvergoeding) moeten komen.

Herinrichting achterland

Ir. A.J. Beenakker (PPD Zeeland) ging uit van de drie functies die de duinen hebben



De sprekers op de studiedag tijdens de discussie: van links naar rechts drs. Ch. van Schaik, mr. A.J. te Veldhuis, ir. A.J. Beenakker, drs. W.J. Plomp en drs. A.A.M. van Haperen (foto: W. van Wijngaarden).*-*

naast de natuurfunctie: zeewering, waterwinning en recreatie. Zijns inziens staat de zeewerende functie, c.q. de veiligheid voorop, maar is een natuurvriendelijke benadering steeds vaker haalbaar. De duinen zijn momenteel voor waterwinning van groot belang maar vormen niet de enige bron. Via het provinciale grondwaterbeleidsplan kan de waterwinning in de toekomst meer aan banden worden gelegd. Het (letterlijke) dieptepunt lijkt dan ook te zijn gepasseerd, al zijn we nog niet op peil.

De derde functie, de recreatiefunctie, vormt momenteel het grootste probleem. In het provinciaal beleid wordt er van uitgegaan dat de recreatiedruk verder zal toenemen. Daarom moet de druk van de duinen worden afgeleid naar de polder toe in de vorm van 'lobben' met recreatieconcentratie en tussengelegen rustige gebieden, waar dan de bestaande fraaie gradiënt loodrecht op de kust (strand-duin-binnenduinpolder) intact kan blijven. In dit kader is een veelzijdige herinrichting van het achterland noodzakelijk.

Kustbeleidsnota

Volgens mr. A.J. te Veldhuis (Lid Tweede Kamer voor de VVD) zitten de Zeeuwse duinen vanuit het oogpunt van natuurbescherming inderdaad in de knel. Hij gaat echter van het standpunt uit dat politici en bestuurders genuanceerder moeten zijn en alle belangen dienen af te wegen. Hij pleit er voor te streven naar een integraal beleidsplan voor de duinen en ziet daarvoor mogelijkheden in de Kustbeleidsnota, waarin het multifunctionele karakter van de kust als uitgangspunt zal dienen. De Rijksoverheid dient zijns inziens een algemene landelijke visie te ontwerpen waarin de nationale belangen worden weergegeven. Hierin dient voldoende ruimte te zijn voor een gedecentraliseerd beleid.

Ook in de optiek van Te Veldhuis heeft de zeewerende functie van de duinen de eerste prioriteit, zeker tegen de achtergrond van het broeikas effect en de daarvoor rijzende zeespiegel. Of natuur in het prioriteitenlijstje op de tweede plaats moet komen is voor hem nog een vraag. Hij acht drinkwatervoorziening ook van groot belang en is van mening dat recreatief medegebruik van de duinen zeker legitiem is en verenigbaar met natuur als hoofdfunctie.

Vol

De laatste spreker, drs. C.M. van Schaik (Stichting Duinbehoud) gaf aan dat in Zeeland al veel van het duingebied verloren is gegaan en dat de huidige duinen onder grote druk staan. Ondanks het feit dat een groot deel van de duinen is (of binnenkort wordt) aangewezen als Beschermd Natuurmonument en men plannen heeft ten aanzien van verbetering van het waterpeil (Schouwen) is er nog steeds sprake van ernstige aantasting.

Van Schaik pleitte dan ook voor ingrij-



Na de lezingen werd de problematiek van de Zeeuwse duinen tijdens de excursie nader geïllustreerd (foto: W. van Wijngaarden).

pende maatregelen van alle betrokken (semi-)overheden, zowel intern (op het gebied van waterwinning, (bos)beheer, recreatiezonering en zeewering) als extern (waterhuishouding, ontsluiting, recreatievoorzieningen en luchtverontreiniging). Men dient zich, naast instandhouding als zeekering, primair te richten op het behoud en herstel van de natuurwaarden. Een dergelijk beleid zal ook de natuurgerichte recreatie ten goede komen en versterkt de voor Zeeland specifieke recreatieve kenmerken. Voortzetting van het huidige beleid betekent verdere aantasting van het duingebied. 'De Zeeuwse duinen zijn vol!'

Voor het herstel van de waterhuishouding in het Zeeuwse duingebied worden de mogelijkheden onvoldoende benut; de in het grondwaterplan voorgestelde maatregelen zijn minimaal.

Discussie

Tijdens de discussie kwam een aantal punten opnieuw aan de orde. Ten aanzien van het recreatiebeleid waren de meningen verdeeld. Enerzijds werd gesteld dat uitbreiding van voorzieningen in het achterland niet schadelijk hoeft te zijn. Anderen waren van mening (ondersteund door eerder genoemde onderzoeksresultaten) dat ook die uitbreiding resulteert in een toenemende druk op strand en duinen. Gewezen werd op het belang van een natuurbouwproject op Neeltje Jans, omdat hier mogelijkheden worden geboden om recreatie en natuur te combineren: toeristen komen in aanraking met de natuur van het Deltagebied zonder zelf de gebieden in gevaar te brengen. Tot slot kwam de waterwinning op Schouwen ehn in Oranjezon (Walcheren) nogmaals ter sprake. De Watermaatschappij Zeeland (WMZ) maakte duidelijk

deze bronnen niet zonder meer op te willen geven; ondanks het feit dat er relatief kleine aanpassingen (en dus geringe financiële gevolgen) nodig zijn in de bestaande infrastructuur om herstel van de waterhuishouding mogelijk te maken. Oranjezon wordt echter door de WMZ gezien als een belangrijke buffer, terwijl men twijfelt aan het nut van de halvering van de waterwinning op Schouwen gezien de wateroverlast in de afgelopen winters.

Tenslotte

Het symposium was een geslaagde ontmoeting van met name medewerkers van overheidsdiensten en natuurbeschermers; gezien de aard van de problematiek was het jammer dat er relatief weinig (lokale) bestuurders aanwezig waren. Tijdens zo'n dag kunnen natuurlijk geen problemen worden opgelost of beleidswijzigingen worden doorgevoerd. Wel is een symposium zinvol om met elkaar van gedachten te wisselen, elkaars meningen aan te horen en ideeën te ventileren. Deze dag bood daartoe volop gelegenheid; er was voldoende stof tot nadenken om mee naar huis of werk te nemen!

Jolein Meijers is lid van de Werkgroep Midden-Zeeland van de Stichting Duinbehoud.